

ע"פ 2228/20 - מורד אטרש נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 2228/20

לפני: כבוד השופט נ' סולברג
כבוד השופט ג' קרא
כבוד השופט י' אלרון

המערער: מורד אטרש

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על גזר הדין של בית המשפט המחוזי בירושלים
מיום 9.3.2020 בת"פ 61118-01-19 שניתן על ידי
כבוד השופטת ר' פרידמן-פלדמן

תאריך הישיבה: י"ט בסיון התש"פ (11.6.2020)

בשם המערער: עו"ד שאדי נאטור

בשם המשיבה: עו"ד אופיר ביתן

בשם שירות המבחן: גב' ברכה וייס

מתורגמן: אשרף קרעין

פסק-דין

השופט נ' סולברג:

עמוד 1

1. ערעור על גזר הדין של בית המשפט המחוזי בירושלים מיום 9.3.2020, בת"פ 61118-01-19 (השופטת ר' פרידמן-פלדמן), בגדרו נגזרו על המערער 20 חודשי מאסר בפועל, 6 חודשי מאסר על-תנאי, ורכבו חולט בהסכמה לטובת אוצר המדינה. כמו כן, חויב המערער בתשלום פיצוי כספי למתלונן בסך של 24,000 ₪.

רקע ועיקרי כתב האישום המתוקן

2. עניינו של ההליך, בשוד שביצעו המערער ושני חבריו, בחנות נוחות הממוקמת בתחנת דלק הסמוכה לצומת נחשון. ביום 10.1.2019, סמוך לשעה 4:00 לפנות בוקר, נסע המערער במכוניתו יחד עם שני חבריו אל עבר חנות הנוחות, כשלוחית הזיהוי מוסתרת באופן חלקי. המתלונן, אשר הועסק כמוכר בחנות באותה עת, ניצב מאחורי הדלפק. אחד מחבריו של המערער נכנס תחילה לחנות, איים על המתלונן באמצעות חייווי עם אצבעו על פיו לבל יפר את השקט, וקפץ אל מעבר לדלפק. אחריו, נכנס החבר הנוסף, איים על המתלונן באותה צורה, והוסיף: "תהיה בשקט ואל תעשה כלום". לאחר מכן, נכנס המערער אל החנות כששקית גדולה בידו. תחת מעטה השתיקה, החלו המערער ואחד מחבריו לרוקן לתוך השקית עשרות חפיסות של סיגריות מתוך מתקן יעודי שהיה מקובע בחנות. חברו האחר של המערער, נטל מן הדלפק קופת ברזל, ושאל את המתלונן היכן מוחזקים ה'פאקטים' של הסיגריות. המתלונן השיב, כי אין בחנות עוד סיגריות לבד מאלו המצויות במתקן הייעודי. בשלב זה, לקח החבר את הקופה הובה כ-3,534 ₪, והכניסה אל תוך המכונית. בגמר השוד, יצאו השלושה מהחנות, כשבידי המערער שקית עם 288 חפיסות סיגריות בשווי של כ-7,297 ₪, ונמלטו במהירות מהמקום. במשך האירוע כולו, עמד המתלונן כשפניו אל הקיר, נוכח המורא שהטילו עליו שלושת השודדים.

3. ביום 27.10.2019 הורשע המערער על-פי הודאתו במסגרת הסדר טיעון, בעבירה של שוד לפי סעיף 402(א) בצירוף סעיף 29 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין). הסדר הטיעון כלל הסכמה חלקית לעניין העונש, לפיה המדינה תעתור ל-24 חודשי מאסר בפועל ולרכיבי ענישה נוספים, והמערער יטען לעונש באופן חופשי. עוד הוסכם, כי שני הצדדים יטענו בחופשיות לעניין חילוט הרכב.

עיקרי גזר הדין של בית המשפט המחוזי

4. בית המשפט המחוזי עמד תחילה על תסקירי שירות המבחן. המערער, כבן 24 שנים, נשוי, אב לילדה כבת חצי שנה, ואשתו הרה. הוא גדל בפזורה הבדואית, וסיים 12 שנות לימוד עם בגרות מלאה. לאחר מכן, החל ללמוד הוראה במכללת חברון, אך פרש מן הלימודים לאחר חודשים ספורים, בשל קשיים כלכליים. טרם מעצרו, התגורר המערער בבית הוריו יחד עם אשתו, והתפרנס מעבודות מזדמנות. אשר לעבירת השוד, מסר המערער בשירות המבחן כי לא ידע שבכוונת חבריו לבצע את העבירה, אך כאשר סיפרו לו על כך במהלך הנסיעה, נגרר אחריהם וסייע להם. צוין עוד, כי לחובת המערער, עבירת החזקת סכין משנת 2017, בגינה נדון לעונש מאסר על-תנאי ולקנס כספי, ולחובתו עוד מספר הרשעות בעבירות תעבורה. שירות המבחן התרשם, כי המערער מתקשה לבחון באופן מעמיק את דפוסי התנהגותו הבעייתיים, ממזער מאחריותו, ונוטה להשליך את האשמה על סביבתו. עוד צוין, כי המערער מגלה 'גמישות' ביחס לחוקי התעבורה, כי הוא מאמץ דפוסיים שוליים, רצדיביסטיים, וכי הסנקציות המשפטיות שהוטלו עליו עד כה, לא הרתיעוהו. שירות המבחן זיהה מאפיינים אימפולסיביים באישיותו של המערער, ורצון לרווח מהיר, אשר מניעו לבצע עבירות באופן חוזר ונשנה. יחד עם זאת, קצינת המבחן התרשמה כי למערער כוחות חיוביים, וכי הוא מעוניין לחזור ללימודי ההוראה. נוכח האמור, בא שירות המבחן בהמלצה עונשית, להטיל על המערער צו מבחן, לצד עונש מאסר שירוצה בדרך של עבודות שירות. הטלת מאסר בפועל על המערער, לדברי שירות המבחן, עלולה לגרום להעמקת חשיפתו לנורמות עברייניות ולנסיגה במצבו, נוכח היותו אדם צעיר שמנסה להתקדם ולהתנהל באופן נורמטיבי.

5. המדינה הגישה תצהיר של נפגע העבירה, ועיקריו הובאו בגזר הדין. על-פי התצהיר, כתוצאה מהשוד נגרמו למתלונן נזקים גופניים, וכן גם נזק נפשי בלתי הפיך, דיכאון, פחד ממושך, חוסר ביטחון עצמי ונטייה לחוסר אמון באנשים אחרים. לאחר האירוע, התפטר המתלונן ממקום עבודתו, הפסיק לעבוד בשעות הלילה, נשאר בבית תקופה ממושכת, וצבר חובות כספיים ניכרים.

6. על רקע האמור, פנה בית המשפט המחוזי לקבוע את מתחם העונש ההולם. בית המשפט סקר שני פסקי דין לשם בחינת מדיניות הענישה הנהוגה במקרים דומים. לאחר מכן, ציין בית המשפט המחוזי את הערכים המוגנים שנפגעו כתוצאה ממעשי המערער: ביטחון הציבור, שמירת הסדר הציבורי והגנה על רכוש הציבור. בית המשפט חזר והזכיר את נסיבות ביצוע העבירה: אירוע שוד מתוכנן, בשעת לילה מאוחרת, תוך הסתרת לוחית הזיהוי של הרכב. לסיום קבע בית המשפט המחוזי, כי חלקו של המערער בביצוע העבירה לא נופל מזה של שני חבריו, שכן המערער היה שותף מלא בביצוע השוד, ומכוניתו היא זו ששימשה את השלושה. בשל האמור, ונוכח הנזק הממוני בסך של כ-10,000 ₪, כמו גם הנזק הנפשי שנגרם למתלונן בעקבות השוד, העמיד בית המשפט המחוזי את מתחם העונש ההולם על 20-40 חודשי מאסר בפועל.

7. מכאן פנה בית המשפט המחוזי לגזור על המערער את העונש המתאים. בבואו לגזור את הדין, יחס בית המשפט משקל להודאתו של המערער, לנסיבותיו האישיות המשתקפות בתסקיר שירות המבחן, ולשהותו הממושכת במעצר של ממש וב'מעצר בית'. בהתחשב בכל האמור, פסק בית המשפט המחוזי כי חרף עברו הפלילי של המערער, ימוקם עונשו בתחתית מתחם הענישה ויעמוד על 20 חודשי מאסר בפועל, לצד עונשים נלווים, כמפורט ברישא לפסק הדין. בית המשפט ציין, כי לא מצא לנכון לקבל את עמדת שירות המבחן, ולדחות את גזר הדין לשם בחינת התאמתו של המערער להליכי טיפול. הוסבר, כי המערער ביצע עבירה ועליו לתת עליה את הדין, וכי תסקירי שירות המבחן מלמדים על כך שתוצאות הליכי הטיפול הקודמים שעבר המערער – "אינן כה מוצלחות".

מכאן הערעור שלפנינו.

עיקרי טענות הצדדים בערעור

8. המערער מלין על חומרת עונשו. לטענתו, שגה בית המשפט המחוזי כשלא היטה את אוזנו לדברי שירות המבחן ביחס לפוטנציאל השיקומי שלו, ולא אימץ את עמדת שירות המבחן באשר לסיכון הנשקף מכניסתו לבית הסוהר. בהקשר זה נטען, כי שיקולי השיקום אמורים היו להוביל את בית המשפט לחרוג לקולא ממתחם העונש ההולם. בהסתמך על פסיקה רלבנטית, הוסיף וטען ב"כ המערער, כי מתחם העונש ההולם שקבע בית המשפט המחוזי, חורג לחומרה ממדיניות הענישה הנהוגה במקרים דומים. המערער הלין גם על גובה הפיצוי שנפסק לטובת המתלונן. לדידו, אין זה סביר לפסוק למתלונן פיצוי בסך של 24,000 ₪, שעה ששווי הרכוש הגנוב הוא כ-10,000 ₪.

9. עובר לדיון בערעור, הוגש לעיונו תסקיר משלים מטעם שירות המבחן. שירות המבחן חזר על עיקרי הדברים שנמסרו בתסקירים שהוגשו לבית המשפט המחוזי. הוא הוסיף וציין, כי המערער טוען שהוא מבין את חומרת מעשיו וכי הוא סבור שלא יחזור עליהם. עם זאת, שירות המבחן התרשם כי המערער עודנו מחזיק בעמדה קורבנית, כי הוא מרוכז בעיקר במחירים האישיים שהוא נדרש לשלם עקב ביצוע העבירה, וכי הוא נוטה להשליך את האחריות למעשיו על גורמים חיצוניים. גם כיום, לדברי שירות המבחן, מתקשה המערער לבחון את עמדותיו ביחס לביצוע העבירה, ולהעמיק

חקר ביחס לחלקים מכשילים בהתנהלותו. לצד זאת, הובהר כי המערער מוסיף לבטא שאיפה לניהול אורח חיים נורמטיבי, וטוען כי הוא מעוניין לפתוח פרק חדש בחייו, לנהל חיי משפחה תקינים, ולדאוג לפרנסת בני ביתו. סוף דבר, שירות המבחן סבור כי קיימת חשיבות רבה להשתלבות המערער בהליך טיפולי, על מנת לסייע לו לבחון את דפוסי התנהלותו, ולהפחית מן הסיכון העתידי להתנהגות עוברת חוק מצדו.

10. בדיון לפנינו חזר ב"כ המערער על עמדתו, לפיה מתחם העונש ההולם שקבע בית המשפט המחוזי חמור מן המקובל. הוא ביקש להזכיר, כי לפני מספר שבועות נולדה למערער בת נוספת, וכי הוא המפרנס היחיד של משפחתו. בייחוד ביקש המערער, כי נורה על דחיית עונשו לצורך בחינת התאמתו להליכי טיפול, כפי שהמליץ שירות המבחן בתסקירים שהגיש, וכפי שחזרה והמליצה נציגת שירות המבחן במסגרת הדיון. ב"כ המשיבה ביקשה לדחות את הערעור. לטעמה, לא נפל פגם בגזר הדין של בית המשפט המחוזי. המתחם שנקבע - הולם את חומרת המעשים ומידת האשמה; העונש שנגזר - מצוי בתחתית מתחם הענישה, חרף עברו הפלילי של המערער; הפגיעה במתלונן - קשה וחמורה; והפיצוי שנפסק לטובת המתלונן - טרם שולם. ב"כ המשיבה סקרה גם היא מספר פסקי דין, וטענה כי מתחם העונש שקבע בית המשפט המחוזי, עולה בקנה אחד עם מדיניות הענישה הנוהגת. הוטעם, כי העבירה בוצעה פחות מחודש לאחר שנקבע למערער צו מבחן בעבירות תעבורה, ויש בכך כדי להעיד כי המערער אינו מורתע מאימת הדין. ב"כ המדינה חידדה, כי היא תומכת כמובן בהשתתפותו של המערער בהליכי טיפול, אך לדידה, עליו לעבור אותם הליכים בתוככי בית הסוהר. אם יקצור המערער הישגים בהליכי הטיפול, כך ב"כ המשיבה, יוכל לבוא לפני ועדת השחרורים בבקשה לשחרור מוקדם.

דיון והכרעה

11. לאחר שעיינתי בגזר הדין של בית המשפט המחוזי, ונתתי דעתי על טענות ב"כ הצדדים, אלו שבכתב ואלו שבעל-פה, באתי לכלל מסקנה כי דין הערעור להידחות. כידוע, ערכאת הערעור נוטה שלא להתערב בקביעת העונש שנגזר בערכאה הדיונית, זולת במצבים חריגים שבהם נפלה טעות מהותית בגזר הדין, או חלה סטייה קיצונית ממדיניות הענישה המקובלת (ע"פ 1770/19 אבו סוויד נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (16.06.2019)). העניין שלפנינו, אינו נמנה על אותם מצבים חריגים.

12. עבירת השוד בוצעה בידי שלושה אנשים בצוותא, והותירה נזק ממוני, לצד נזק נפשי משמעותי וארוך טווח לעובד לילה, המצוי ממילא במצב של סיכון (ראו ע"פ 9079/16 מיארה נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (09.03.2017)). מעשיהם של המערער וחבריו, פגעו באופן כללי בשלום הציבור ובטחונו, ופגעו באופן פרטני במתלונן שנכח בזירת האירוע. בנסיבות אלו, העונש שגזר בית המשפט המחוזי שקול, מאוזן, לבטח אינו חורג באופן קיצוני ממדיניות הענישה הנוהגת (ראו בשני פסקי הדין שאוזכרו בגזר הדין מושא הערעור, וכן בע"פ 2908/16 מדינת ישראל נ' מקשא (22.05.2016); ובע"פ 7537/16 מזרחי נ' מדינת ישראל (30.01.2017)).

13. בשים לב לעקרון המנחה בענישה - הלא הוא עקרון ההלימה (סעיף 40 ב לחוק העונשין), ברי, כי על דרך הכלל עבירה כמו זו שביצע המערער, מחייבת ענישה ממשית ומרתיעה בדמות מאסר בפועל. בקשתו של המערער ליטול חלק בהליכים טיפוליים, ראויה אמנם להערכה, אך כפי שצינה ב"כ המשיבה, אלו יוכלו להתקיים גם בתוככי בית הסוהר. אכן, שיקולי שיקום קיימים בענייננו, אך בצדק רב קבע בית המשפט המחוזי, כי לא הונחה תשתית לקיומו של פוטנציאל שיקומי המצדיק סטייה לקולא ממתחם העונש ההולם. תסקירי שירות המבחן שהוגשו בענייניו של המערער - אינם חד-משמעיים. אמת נכון הדבר, פוטנציאל שיקומי קיים כאמור, אך הדרך אל השיקום, כך נראה, אינה קצרה וגם

אינה בטוחה. במצב דברים זה ובהתחשב ביתר הנסיבות, נדמה כי בית המשפט המחוזי צעד לקראת המערער כברת דרך שאינה מובנת מאליה, שעה שבחר למקם את עונשו ברף התחתון של מתחם הענישה.

14. עוד זאת אעיר, את שידוע - תפקידו של שירות המבחן להמליץ, תפקידו של בית המשפט להכריע. חזר על כך בית משפט זה פעמים רבות (ראו לדוגמה: ע"פ 6122/19 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (13.02.2020); רע"פ 4574/17 אבו עראר נ' מדינת ישראל, פסקה 12 (23.08.2017)). בית המשפט המחוזי לא מצא לנכון לאמץ את המלצת שירות המבחן ולהורות על דחייה נוספת במתן גזר הדין. כבר נפסק בעבר, כי לא בנקל יורה בית המשפט על דחיית מועד מתן גזר הדין: "כאשר עסקינן בהמלצה של שירות המבחן לדחות את מועד מתן גזר הדין לצורך מיצוי הליך שיקומי, עומדים מנגד שיקולים שונים, וביניהם האינטרס בסופיות הדין; הפגיעה הנגרמת להרתעת היחיד והרבים מכך שהעונש ירוצה זמן מה לאחר ההרשעה; והשפעת הדחייה על שיקומם של נפגעי העבירה ועל הנאשם עצמו" (ע"פ 1170/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 18 (11.01.2016)). בית המשפט נדרש לאזן בין השיקולים השונים, ולהכריע כראוי בעיניו. כך פעל בית המשפט המחוזי בענייננו, ולא נפל פגם בהכרעתו.

15. אשר לערעור נגד רכיב הפיצוי: המתלונן לא צורף כמשיב לערעור, ודי בכך כדי לדחות את הערעור על רכיב זה (ע"פ 5883/15 אבו ציאם נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (24.11.2016); ע"פ 6921/16 דניס מאי-וינטרס נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (28.06.2017)). מכל מקום אזכיר, כי שיקול הדעת בקביעת גובה הפיצוי שישולם לנפגע העבירה, שמור לערכאה הדיונית, וההתערבות בהחלטתה מצומצמת עד מאד (ע"פ 1062/19 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 20 (09.07.2019)). הרבה למעלה מן הצורך אציין, כי בשים לב לעוצמת הנזק שנגרם למתלונן, אינני סבור כי שיעור הפיצוי חורג מן הראוי בנסיבות העניין.

16. סוף דבר, אציע לחבכי לדחות את הערעור. יחד עם זאת, אבקש להביע את הערכתי על נכונותו של המערער ליטול חלק בהליכי טיפול. ככל שיתמיד בהם, בוודאי יוכלו מטפלו להמליץ טוב בעדו בבוא היום, שעה שיבוא בשערי ועדת השחרורים.

ש ו פ ט

השופט ג' קרא:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט י' אלרון:

אני מסכים.

ש ו פ ט
עמוד 5

לפיכך הוחלט כאמור בפסק הדין של השופט נעם סולברג.

המערער יתייבב לתחילת ריצוי עונש המאסר בפועל שהוטל עליו, בבית המעצר אוהלי קידר, ביום 28.6.2020,
כפי האמור בהחלטת השופט ע' פוגלמןמיום 26.3.2020.

ניתן היום, ב' בתמוז התש"פ (24.6.2020).

שופט

שופט

שופט
